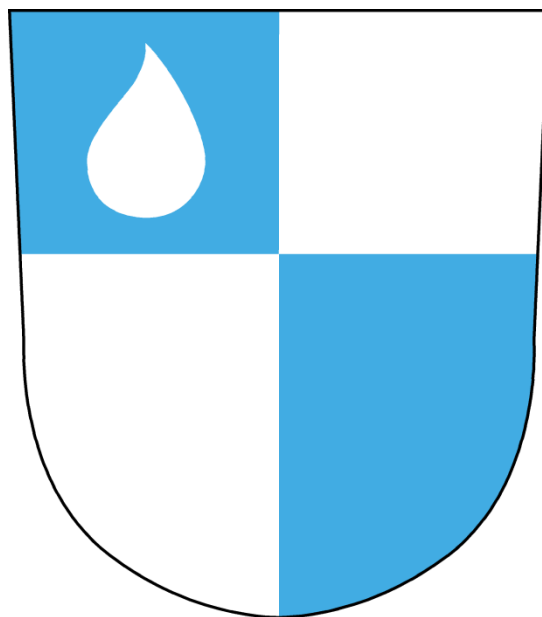

VÄIKE-MAARJA VALLA
EELARVESTRAATEEGIA
AASTATEKS 2027-2030

SISUKORD

1. SISSEJUHATUS.....	3
1.2. EELARVESTRATEEGIA STRUKTUUR JA PROGNOOSIMISPROTSESS.....	4
1.3. PROGNOOSI EELDUSED.....	5
2. MAJANDUSLIK OLUKORD RIIGIS	7
3. VÄIKE-MAARJA VALLA MAJANDUSLIKKU ARENGUT MÕJUTAVAD TEGURID.....	8
4. PÕHITEGEVUSE EELARVE.....	9
5. INVESTEERIMISTEGEVUS.....	14
6. FINANTSEERIMINE	15
7. NETOVÕLAKOORMUS	15
8. KOKKUVÕTE.....	17

1. SISSEJUHATUS

Väike-Maarja vallavalitsuse tegevuse lähtealuseks on valla arengukava koos tegevuskava ja eelarvestrateegiaga. Valla eelarvestrateegia koostamise peaesmärgiks on omavalitsuse pikemaajalise jätkusuutliku arengu tagamine ning tulude/kulude parem planeerimine. Eelarvestrateegia annab rahalised orientiirid valla võimalustest arengukavas kavandatud tegevuste realiseerimiseks.

Arengukava koos eelarvestrateegiaga on alus iga-aastase vallaeelarve prioriteetide määramisel. Eelarve kaudu tagatakse valla arenguks vajalikud ressursid kalendriaasta jooksul. Väike-Maarja valla arengukavas püstitatud eesmärkide ja vastavate tegevuste elluviimiseks on vajalik kindlustada valla tulubaasi stabiilsus ning finantsiline iseseisvus.

Käesolev eelarvestrateegia on koostatud kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse (edaspidi KOFS) § 20 ja kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse (edaspidi KOKS) § 37² alusel ja selle koostamise hetkel kasutada olnud teabest.

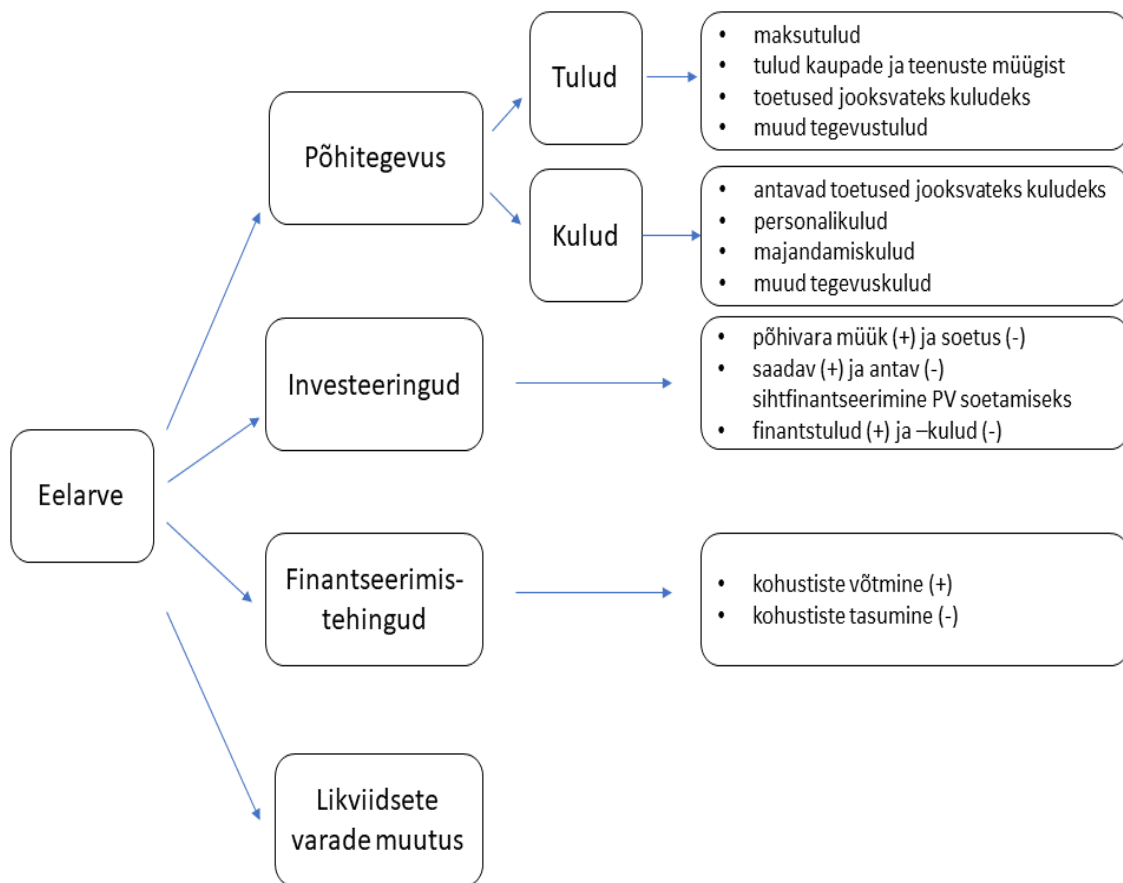
Eelarvestrateegia koostatakse neljaks eelseisvaks eelarveaastaks ning seda korrigeeritakse vajadusel igal aastal tulenevalt majanduskeskkonnas toimuvatest muutustest. Põhilisteks valla finantsolukorda iseloomustavateks näitajateks eelarvestrateegias on põhitegevuse tulem, investimistegevuse osakaal ja netovõlakoormus. Nimetatud näitajate abil saab ülevaate valla omafinantseerimise võimekusest ning uute laenukohustiste võtmise vajadustest ja võimalustest.

Väike-Maarja valla eelarvestrateegia planeerimisel on eesmärkideks seatud:

- positiivne põhitegevuse tulem;
- vajalike investeeringute rahastamine ning võimalikult suures osas toetusmeetmete kaasamine;
- võlakoormuse võimalikult madal tase;
- finantsdistsipliini tagamise meetmetest kinnipidamine.

1.2. EELARVESTRAATEEGIA STRUKTUUR JA PROGNOOSIMISPROTSESS

Eelarvestrateegia on koostatud vastavalt *joonisel 1* toodud eelarve struktuurile.

Joonis 1: Eelarve struktuur

Eelarvestrateegia prognoosimisprotsess koosnes neljast etapist:

- põhitegevuse tulude ja kulude prognoosimine,
- investeerimistegevuse prognoosimine vastavalt arengukavale,
- laenu võtmise vajaduse ja võimaluste väljaselgitamine ning kalkuleerimine,
- likviidsete varade muutuse leidmine ja valla netovõlakooormuse arvutamine.

1.3. PROGNOOSI EELDUSED

Väike-Maarja valla eelarvestrateegia koostamisel on tulude ja kulude arvutamisel lähtutud eelnevate aastate kogemustest, majandusprognoosidest ning valla arengukavas sätestatud eesmärkidest. Arengukava ja eelarvestrateegia käesoleva perioodi läbivaks märksõnaks on keskendumine energiasäästule, seejuures on prioriteetseteks valdkondadeks haridus ja majandus. Lisaks eeltoodule on perioodil 2027-2030 valla arengukavas kavandatud üldvalitsemise valdkonnas suund endiselt efektiivsuse ja kvaliteedi suurendamisele. Kavas on teenistujatele erialase hariduse ja koolituse võimaldamine ning vallavara efektiivsem kasutus. Hariduse valdkonna põhirõhk on suunatud seadusega omavalitsusüksusele pandud ülesannete täitmisele, turvalise õppe- ja töökeskkonna loomisele ning noortele mitmekülgsete huvitegevuste tagamisele. Oluliseks peetakse haridustöötajate pädevuse ja motiveerituse tõstmist ning kogukonnas olevate võimaluste kaasamist õppekavadesse. Suuremad investeeringud 2026 aastal on Rakke uue lasteaiahoone ehitamine, tehnosüsteemide kaasajastamine ja energiasäästmislahenduste rakendamine Väike-Maarja Gümnaasiumis, Väike-Maarja noortekeskuse renoveerimine ning Väike-Maarja seltsimaja tehnosüsteemide kaasajastamine ja energiasäästmislahenduste rakendamine.

Kultuuri valdkonnas on eesmärgiks toimiv mitmekesine tegevus, kultuuripärandi säilimine ja eksponeerimine, valla mainet ja atraktiivsust suurendavate kultuuri- ja spordisündmuste korraldamine ja toetamine, koostöövõrgustikes osalemine.

Sotsiaalse heaolu valdkonnas on prioriteediks laste arenguks soodsa keskkonna loomine, hoolekandeteenuste kvaliteedi tagamine, eakatele ja erivajadustega inimestele tingimuste loomine igapäevaseks toimetulekuks, erivajadustega lastele vajalike tugiteenuste tagamine, terviseedendamise projektide teostamine. Sotsiaalvaldkonna investeeringud on suunatud Tammiku hooldekodu energiatõhususe suurendamisele, puuetega inimestele avalikesse hoonetesse ligipääsetavuse võimaluste loomisele ning sotsiaaltöötajate sõiduvahendite vahetamisele energiasäästlikumate vastu.

Majanduse valdkonna prioriteedid on elu- ja ettevõtluskeskkonna atraktiivsuse suurendamine. Tehakse koostööd riiklike, Lääne-Viru maakonna ja PAIK piirkonna ettevõtluse arendamise tugistruktuuridega. Valdkonna prioriteedid hõlmavad teede korrastamist, välisvalgustuse uuendamist, parkide ja haljasalade hooldamist.

Esmakordselt on arengukavas tegevuskava lisa, milles kajastuvad investeeringud, mis ei mahtunud sellesse eelarvestrateegia perioodi ja nendega ei ole käesoleva eelarvestrateegia koostamisel arvestatud. Uute toetusmeetmete avanemisel, kavandatud investeeringute ärajäämisel vmt korral, on võimalik teostada investeeringuid, mis on toodud arengukava tegevuskava lisas.

Lisaks arengukavas kokku lepitud prioriteetidele tegevusvaldkondades on eelarvestrateegia koostamisel lähtutud ka alltoodud majanduslikest eeldustest:

1. Väike-Maarja vallas elab rahvastikuregistri andmetel 01.01.2026 seisuga 5500 inimest, neist mehi 2749 ja naisi 2751. Trendi aastate kaupa: 5530 inimest (2025), 5586 (2024), 5679 (2023), 5704 (2022), 5828 (2021), 5870 (2020); inimeste arvu langustrend on tõenäoliselt jätkuv, koos elanike arvu langusega vallas on ka maksumaksjate arv languses.
2. Rahandusministeeriumi hinnangul:
 - 2.1 on Eesti majanduses alates 2026. aasta teisest poolest olnud elavnemise märgid. Samas on väliskeskkonna osas palju ebakindlust ning ettevõtted ja majapidamised on oma majanduslikus käitumises pigem ettevaatlikud
 - 2.2 Tööpuuduse langus jätkub, hõive hakkab kasvama käesoleva aasta lõpus.
 - 2.3 Sise- ja välistegurite ning maksumeetmete koosmõjul kiirenes inflatsioon 2025. aastal, kuid pidurdus 2026.aastal
 - 2.4 Investeeringuid toetavad soodsad intressimäärad. Samas neid pärsib üldise ebakindluse süvenemine, mis võivad kaasa tuua ka intressimäärade kasvu.
3. Maamaksuga suurendatakse omavalitsuse tulupoolt
4. Euroala praegune majanduspoliitiline kurss oluliselt ei muutu.

2. MAJANDUSLIK OLUKORD RIIGIS

Rahandusministeeriumi 2025.aasta kevadprognoosi (avaldatud 16.04.2025) kohaselt langes Eesti sisemajanduse koguprodukt (SKP) 2024. aastal aasta kokkuvõttes 0,3%, kuid kasvas neljandas kvartalis 1,2%. Alates 2024. aasta teisest poolest on majanduses olnud elavnemise märke: näiteks töötleva tööstuse eksporditulud pöördusid sügisel taas kasvule, teenuste mahu- ja müügiindeksite kasv kiirenes ning eluasemetehingute arv tõusis. 2025. aastaks ootame 1,7%list majanduskasvu. Seda toetab olukorra mõningane paranemine nii tööstus-, ehitus- kui ka teenustesektoris.

2025. aasta ei saa samuti olema Eesti tarbijale lihtne. Palgakasv aeglustub viimaste aastate kiire tempoga võrreldes 5% juurde ja ühtlasi kiireneb hinnatõus sarnasele tasemele. Lisaks jõustub kõrgem tulumaksumäär, mis tähendab, et keskmine palgatöötaja tõise tulu ostujõud väheneb. Elanike ostujõudu tervikuna toetab veidi pensionide mõnevõrra kiirem kasv. Samas on tarbijate kindlustunne viimased paar aastat olnud languses, millega on kaasas käinud ka tarbimisjulguse kadumine. Püsikaupade ostmist ei planeerita ja töötuks jäämise riski hinnatakse Euroopa Liidu arvestuses Eestis kõige kõrgemaks. Seega on ühest küljest loogiline, et ebakindlates oludes soovitakse rohkem säästa ja vähem kulutada. Siiski pole turvalise säästmise võimalused tähtajaliste hoiuste näol enam kaugeltki nii ahvatlevad kui aasta tagasi, kuna intressimäärad on langenud ja inflatsioon kiireneb. Teisest küljest aga soovitakse ilmselt vältida elatustaseme edasist langust.

Arvestades reaalsissetulekute mõningast langust 2025. aastal võib prognoosida ka tarbimise väikest kahanemist, sarnaselt 2024. aastaga 0,4%. 2026. aastal peaks taastuma eratarbimise selge kasv (1,5%), kuna tulumaksureformi tõttu kasvavad maksujärgsed sissetulekud kiiremini kui brutopalk ning inflatsioon aeglustub oluliselt. Eratarbimise arengut mõjutab lisaks reaalsissetulekute kasvule säästmiskäitumine ja säästmine on viimisel paaril aastal süvenenud. Julgemaks tarbimiseks oleks vaja püsivalt positiivseid majandusuudiseid, eelkõige tööturult, ning geopoliitilise stabiilsuse taastumist.

Majanduskasvu väljavaated Eestis ja meie eksporditurgudel on küll paranenud, kuid geopoliitilised pinged ei ole leevenemas ning vabakaubanduse tulevik on ebakindel. See sunnib erasektori investeeringute osas olema pigem madalate ootustega. Siiski ei näe prognoos ette erainvesteeringute osakaalu majanduses. Investeeringuid langust kasvatab 2025. aastal jõuliselt valitsussektor seoses EL eelarvetsükli lõppemisega, millele järgneb mõningane langus.

Rahapoliitika pidurdav mõju majanduskasvule võib leeveneda. Euroopa Keskpanga nõukogu on langetanud intressimäärasid, mis turuootustel põhinevalt kajastus euribori languses juba varemgi. Intresside alanemine leevendab laenukulu nii majapidamiste kui ka ettevõtete jaoks ning mõjub majandusele turgutavalt. Intressimäärade alanemine jätab laenukohustusega inimestele rohkem raha kätte ja loob paremad eeldused majapidamiste tarbimiskulutuste ning ettevõtete investeeringute kasvuks.

3. VÄIKE-MAARJA VALLA MAJANDUSLIKKU ARENGUT MÕJUTAVAD TEGURID

2017. aasta haldusreformi käigus liideti Väike-Maarja vallaga Rakke vald. Omavalitsuse pindala on 682,43 km². Vallas on 3 alevikku (Väike-Maarja, Rakke, Simuna) ja 62 küla. Valla keskuseks on Väike-Maarja alevik.

Nii Väike-Maarja valla elanike arv kui ka tööealiste elanike arv on langustrendis. Väike-Maarja vald on suutnud vaatamata demograafilise olukorra halvenemisele säilitada finantsvõimekuse ja panustada vallale vajalike investeeringute teostamisse. Hoolimata maapiirkonnale omastest majandusprobleemidest on ettevõtlusaktiivsus vallas püsinud stabiilse ja mitmekesisena.

Perioodi eesmärgiks on Väike-Maarja valla elukeskkonna jätkuv parendamine tagades erinevate valdkondade tasakaalustatud ja jätkusuutlik areng. Prioriteetideks on investeeringud energiasäästu- ja roheenergia lahenduste kasutuselevõtmisele fookusega eelkõige hariduse- ja majandusvaldkonnale.

Piirkonna ettevõtete peamised tegevusalad on taime- ja loomakasvatus, kaubandus, teenindus, transport, ehitus, masinate ja seadmete remont, saematerjali tootmine. Majanduselu edendamiseks on paikkond avatud väljastpoolt tulevatele investeeringutele. Väike-Maarja valla elanike tööhõivet iseloomustab seotus Rakvere linnaga ja kohalike suuremate tööandjatega. Tööjõu mobiilsust Eesti suuremate linnadega (Tallinn ja Tartu) suurendab elektrirongiliikluse arendamine ning rongide liikumiskiiruse oluline kasv. Positiivset mõju võib kahandada kallinev rongipileti hind.

Läbi aegade suurimat investeeringut teostab Sisekaitseakadeemia, kes rajab Ebaveresse kaasaegset siseturvalisuse õppekeskust (ca 60 miljonit eurot) ning on 2026.aasta suve alguses avanud seal juba kaasaegsed alarmsõidu treeningväljaku.

Väike-Maarja valla lähimineviku finantsnäitajaid võib iseloomustada alljärgnevate tunnuste abil:

Tugevused

- Tulude (sh tulumaksu laekumine) kasv
- Investeeringute suurenemine, kaasrahastamise leidmise võimekus
- Mitmekesine ettevõtlus

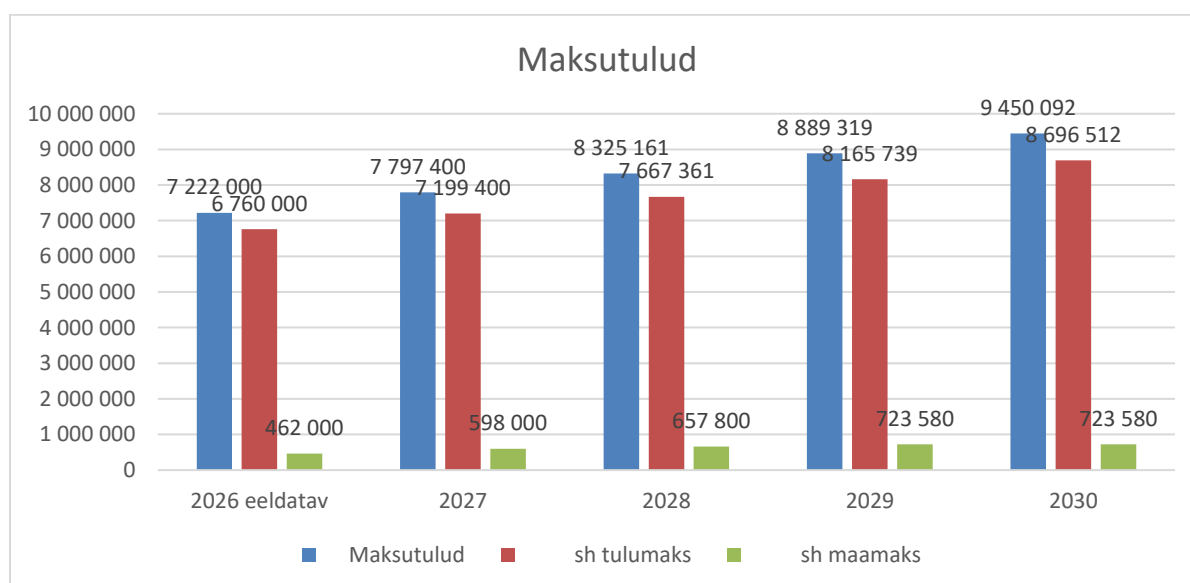
Nõrkused

- Elanike arv on vähenenud ning elanikkond vananeb, see on pidurdanud valla tulubaasi kasvu ning üldist arengut
- Maksumaksjate arvu langustrend
- Sõltuvus riigieelarvest
- Piirkonna keskmine brutopalk jääb riigi keskmisele alla

4. PÕHITEGEVUSE EELARVE

KOFS järgi jagunevad tulud põhitegevuse ja investeerimistegevuse tuludeks. Põhitegevuse tulud on jaotatud oma sisult nelja valdkonda: maksutulud, tulud kaupade ja teenuste müügist, saadavad toetused tegevuskuludeks ja muud tegevustulud.

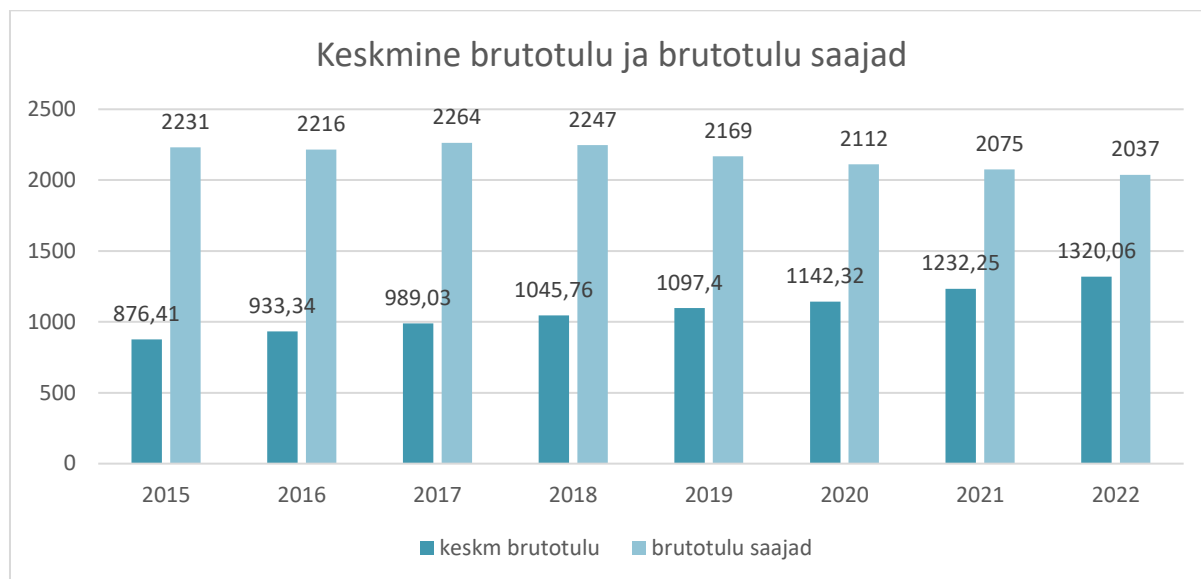
Põhitegevuse tulude kasv on prognoositud tarbijahinnaindeksi alusel (va füüsilise isiku tulumaks), kuid siiski mitte liiga optimistlikult. Enamik kasvust tuleneb füüsilise isiku tulumaksu (FIT) laekumise suurenemisest.

Joonis 3. Maksutulude prognoos 2026-2030 (€).

Kõige suurema osakaaluga põhitegevuse tululiik on FIT, moodustades valla eelarvetuludest 40-45%. Enim mõjutavad tulumaksu laekumist maksumaksjate arv, keskmine brutosissetulek, tööhõive ning FIT laekumise brutotulu protsent (riigi keskvalitsuse otsusel). Lisaks eelnevale

on FIT laekumise planeerimisel aluseks eelnevate aastate FIT laekumine. Joonisel 4 on näha aasta keskmine brutotulu saajate ja keskmise tasu dünaamika.

Joonis 4. Aasta keskmine brutotulu ja saajate ja töötute arv 2015-2022 (allikas: Statistikaamet)

Tulumaksu laekumiste võrdlus (tabel 2) näitab kasvutrendi. Samas peab prognooside koostamisel arvestama, et võimalike tagasilöökide korral ei tekiks olulisi tagasiminekuid valla eelarves. Alljärgnevas tabelis on esitatud FIT laekumise võrdlus alates 2021. aastast. Muutuse protsent on kasv konkreetse kuu kohta võrreldes eelmise aasta sama perioodiga.

FIT	2021	2022	Muutus	2023	Muutus	2024	Muutus	2025	Muutus
jaanuar	333 158	367 117	10.2%	384 121	4.6%	440 241	14.6%	477 489	8,5%
veebruar	338 707	376 479	11.2%	416 049	10.5%	444 525	6.8%	489 720	10,2%
märts	378 700	408 197	7.8%	449 949	10.2%	503 253	11.8%	517 492	2,8%
aprill	379 213	394 236	4.0%	434 397	10.2%	482 336	11.0%	526 414	9,1%
mai	366 388	388 338	6.0%	436 809	12.5%	475 029	8.7%	518 949	9,2%
juuni	388 354	432 916	11.5%	465 254	7.5%	513 715	10.4%	541 969	5,5%
juuli	374 800	407 701	8.8%	451 064	10.6%	480 448	6.5%	527 082	9,7%
august	377 606	403 689	6.9%	440 031	9.0%	489 083	11.2%	536 016	9,6%
september	365 972	398 563	8.9%	451 854	13.4%	473 519	4.8%	517 926	9,4%
oktoober	443 941	434 303	-2.2%	441 364	1.6%	487 994	10.6%	529 077	8,4%
november	380 382	422 292	11.0%	451 755	7.0%	504 641	11.7%	531 948	5,4%
detsember	474 686	483 571	1.9%	508 611	5.2%	589 249	15.9%	593 914	0,8%
KOKKU	4 601 907	4 917 401	6.9%	5 331 257	8.4%	5 884 033	10.4%	6 307 996	7,2%

Tabel 2. FIT laekumise võrdlus eurodes eelnevatel aastatel.

Maamaks on riiklik maks, mis laekub täies ulatuses KOV eelarvesse. Maamaks lähtub maa maksustamishinnast. 2022. aastal toimus maa korraline hindamine, mille tulemusel määrati

maadele uued hinnad, mis hakkasid kehtima alates 2024. aastast. Väike-Maarja vallavolikogu kehtestas alates 2026.aasta 1.jaanuarist kehtivad järgnevad maksumäärad:

- 1) elumumaale ja maatulundusmaa õuema kōlvikule 1,0% maa maksustamishinnast aastas
- 2) punktis 1 nimetamata maatulundusmaale 0,5% maa maksustamishinnast aastas
- 3) punktides 1 ja 2 nimetamata sihtotstarbega maale 2% maa maksustamishinnast aastas

Lisaks kehtestati Väike-Maarja vallas kodualuse maa maksusoodustuse summaks 1000 eurot.

Keskvalitsus on muutnud omavalitsuste otsustusruumi maatulundusmaa kōlvikute erinevaks maksustamiseks. Eelnevalt kehtinud põhimōtte alusel oli võimalik määrata erinev maamaksumäär haritava maa ja metsamaade puhul.

Maamaksu olulise tõusu vastu rakendati 2024. aastal nn kaitsemehhanismi, mis ei võimaldanud maamaksu summat suurendada üle 10%. Alates 2025.aastast on keskvalitsus suurendanud tõusu maksimaalset suurust ning see ei võinud ületada 50%. Väike-Maarja vallavolikogu kehtestas Väike-Maarja vallas maamaksu aastase suurenemise maksimaalseks piiriks 30%.

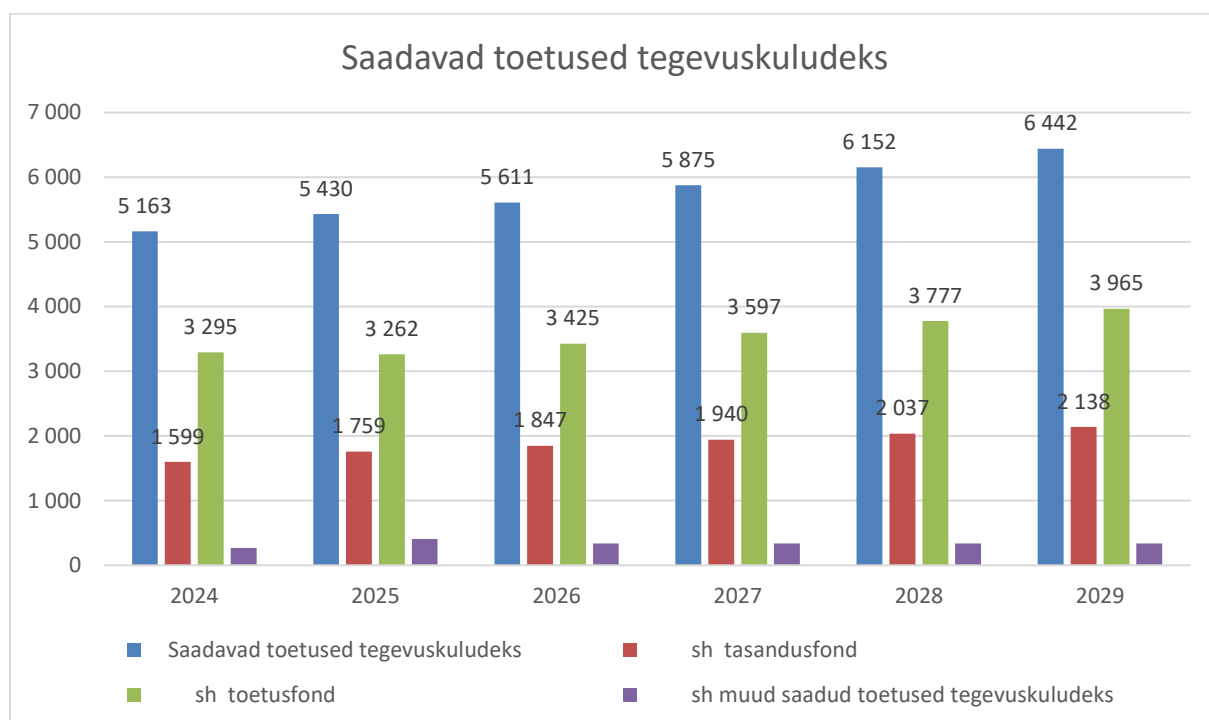
Eelarvestrateegias on valla arengukavas ettenāhtud investeeringute ja tegevuste teostamiseks prognoositud 30%-ne tõusu piirang.

Tulud kaupade ja teenuste müügist moodustavad valla eelarve tuludest ligikaudu 10%. Omatuludest omakorda ligikaudu 50% moodustavad hooldekodude kohatasud, neile järgnevad haridusasutuste tegevus (kohatasud, toiduraha jmt) ning elamu- ja kommunaalmajanduse tulud. Eelarvestrateegiasse on prognoositud laekumised lähtudes eelmistel aastatel laekunud summadest ning kaupade ja teenuste hindade üldisest kallinemisest. 2023. aasta juulist jõustus nn pikaajalise hoolduse reform, millega vähendati teenusel olijate või nende laste koormust hooldekodu kohatasude tasumisel. Keskvalitsus eraldas pikaajalise hoolduse reformi teostamiseks omavalitsustele rahalised vahendid esialgu läbi toetusfondi ning seejärel muudeti tulumaksu kaudu omavalitsustele eraldatavat FIT. Reformi tulemusena suurenesid üle-Eesti hooldekodude kohatasud ning läbi selle ka Väike-Maarja valla poolt makstavad üldhooldekodude kulud.

Saadavad toetused moodustavad valla eelarve tuludest olulise osa ehk ligikaudu 40%. Toetusfond toetab kohalikke omavalitsusi konkreetsete ülesannete täitmisel. Toetusfond koosneb valdkondlikest toetusliikidest, võimaldades katta õpetajate tööjõukulusid, tagada koolilõunat, maksta toimetulekutoetusi ja hooldada kohalikke teid. Tasandusfondi eesmärk on ühtlustada omavalitsuste võimalusi avalike teenuste osutamisel.

Toetuste kavandamisel on arvestatud, et need järgivad üldise majanduskasvu liikumist. Toetusfondist laekuvate summade planeerimisel on aluseks võetud eelnevate aastate dünaamika. Tasandus- ja toetusfondist laekuvate summade kasvuks on planeeritud 5%.

Lisaks tasandus- ja toetusfondi summadele on eelarvestrateegias arvestatud muud sihtotstarbelised toetused (eelkõige projektipõhised toetused). Muud laekumised on prognoositud arvestades senist laekumise dünaamikat. Joonisel 5 on ülevaade eelarvestrateegiasse planeeritud toetustest.

Joonis 5. Saadavad toetused 2024-2029 (tuh €)

Põhitegevuse kulud on jaotatud eraldi antavateks toetusteks ja muudeks tegevuskuludeks (mis omakorda koosnevad personalikuludest, majandamiskuludest ja muudest kuludest). Põhitegevuse kulude maht jõuab eelarvestrateegia perioodil 16,7 miljoni euron. Põhitegevuse kulude planeerimisel on arvesse võetud eelnevate aastate kulude dünaamikat ning arengukavas sätestatud eesmärgid ja prognoosi eeldused.

Kulude mahu kasvu on mitu välist põhjust:

- Riigi keskvalitsuse otsused palgatõusuks riigi eelarvest (sh õpetajate palgad). Kohalikud omavalitsused panustavad oma eelarvest lisavahendeid, et tagada konkurentsivõimeline palgatase.

- Riigi eelarve eraldised kohalikele omavalitsuste tegevuskulude toetuseks suurenevad. Näiteks toetused teede korrashoiuks, sotsiaalseteks garantiideks, pikaajalise hoolduse tagamiseks ja mitmesugusteks projektitoetusteks.
- Üleüldine hindade tõus, mis suurendab kaupade ja teenuste maksumusi.

Eelarvestrateegia põhitegevuse kulude planeerimise põhialused olid:

- Põhitegevuse kulude kasv peab jääma väiksemaks põhitegevuse tulude kasvu tempost;
- Kuigi inflatsioon suurendab mitmeid sisendeid, siis eesmärk on hoida majandamiskulud stabiilsena – selle nimel teostatakse investeringuid, et säästa jooksvatelt kuludelt;
- Optimeerida taristu ülalpidamiskulusid ja vabaneda mittevajalikest varadest;
- Optimeerida allasutuste juhtimist, tõsta töötajate motivatsiooni ja pädevusi.

Väike-Maarja valla põhitegevuse kuludest on suurima osakaaluga personalikulud, moodustades tegevuskuludest ca 66%, järgnevad majandamiskulud kuni ligikaudu 30% (majanduskulude osakaal kogukuludest väheneb järk-järgult eelarvestrateegia perioodil), antavad toetused ligikaudu 4% ning muud tegevuskulud alla 1%.

Põhitegevuse tulem võrdub põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vahega. KOFS järgi ei ole põhitegevuse tulemi negatiivne väärtus üldjuhul lubatud. Kui põhitegevuse tulemi väärtus on negatiivne, siis see tähendab, et omavalitsus ei suuda katta jooksvate tulude arvelt jooksvaid kulusid. Sellisel juhul finantseeritakse põhitegevuse kulusid põhivara müügi ja reserve arvelt. Ühekordsete tulude arvelt põhitegevuse kulude finantseerimine pikemal perioodil on riskantne ning nende tulude kehvema laekumise korral võib tekkida oht sattuda finantsraskustesse ning omavalitsuses ei ole tagatud põhitegevuse rahastuse jätkusuutlikkus. Väike-Maarja valla põhitegevuse tulemi väärtused prognoosiperioodi jooksul on igal prognoosiperioodi aastal positiivsed (toodud tabelis 3).

	2026 eeldatav täitmine	2027	2028	2029	2030
Põhitegevuse tulud	14 633	15 550	16 443	17 390	18 323
Põhitegevuse kulud	13 952	14 635	15 292	15 981	16 703
Põhitegevuse tulem	681	915	1 151	1 409	1 620

Tabel 3. Põhitegevuse tulem aastatel 2026-2030 (tuh €)

Andmetest on näha, et põhitegevuse tulem on igal aastal positiivne ning kasv kiireneb. Samas ei suuda põhitegevuse tulemi positiivne väärtus katta ära kogu investeerimistegevuseks vajaminevat summat ning nende vahe tuleb finantseerida laenudega.

5. INVESTEERIMISTEGEVUS

Investeeringustegevuse eelarveosa koosneb investeeringustegevuse tuludest (põhivara müük), investeeringuteks saadavatest tuludest ning investeeringustegevuse kuludest.

Investeeringustegevus ületab kogu strateegia perioodi jooksul põhitegevuse tulemi summat ning investeeringustegevuse kulud ületavad põhivarade müügist saadavaid tulusid. Investeeringute teostamist võimaldab positiivne põhitegevuse tulem, planeeritud saadavad projektitoetused ja laenugevus. Kuna põhitegevuse tulem on positiivne ja kasvutrendis, on vallal võimalus panustada investeeringustegevusse ehk teisisõnu: investeeringute tegemise võimekus sõltub valla omafinantseerimise võimekusest. Olulised on põhitegevuse tulemi ja investeeringustegevuse tulemi vahetõrge ning investeeringute nii majanduslikud ja ka sotsiaalmajanduslikud mõjud.

Eelarvestrateegias on arvestatud kõigi valla arengukava tegevuskava põhitabelis planeeritud projektide teostamisega, alltoodud tabelist 4 on näha investeeringute maht valdkondade ja eelarveaastate kaupa.

	2026 eeldatav täitmine	2027 eelarve	2028 eelarve	2029 eelarve	2030 eelarve
04 Majandus	185 000	500 000	350 000	350 000	500 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	185 000	500 000	350 000	350 000	500 000
05 Keskkonnakaitse	0	20 000	0	20 000	100 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	0	20 000	0	20 000	100 000
06 Elamu- ja kommunaalmajandus	0	30 000	0	30 000	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	0	0	0	0
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	0	30 000	0	30 000	0
08 Vaba-aeg, kultuur ja religioon	1 145 120	290 000	0	0	30 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	400 000	195 000	0	0	15 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	745 120	95 000	0	0	15 000
09 Haridus	6 150 286	0	0	200 000	1 500 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	2 408 300	0	0	132 000	990 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	3 741 986	0	0	68 000	510 000
10 Sotsiaalne kaitse	13 900	116 000	595 000	16 000	0
<i>sh toetuse arvelt</i>	0	67 000	383 481	0	0

sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	13 900	49 000	211 519	16 000	0
KÕIK KOKKU	7 494 306	956 000	945 000	616 000	2 130 000
sh toetuse arvelt	2 808 300	262 000	383 481	132 000	1 005 000
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	4 686 006	694 000	561 519	484 000	1 125 000

Tabel 4. Olulisem investeerimistegevus valdkondade lõikes perioodil 2026-2030

6. FINANTSEERIMINE

Eelarve tulem võrdub põhitegevuse eelarveosa ja investeerimistegevuse eelarveosa summaga. Prognoosi aastatel on eelarve tulem negatiivne, kuna investeerimistegevus on oluliselt suurem põhitegevuse tulemist. Negatiivne eelarve tuleb katta kas täiendava laenuga või likviidsete varade arvelt. Kuigi tehtavad investeerimiskulutused mõjutavad negatiivselt valla finantspositsiooni suurendades võlakooormust, tuleb arvestada investeeringute sotsiaal-majanduslikku kasutegurit ning majanduskulude kokkuhoiu saavutamist.

Väike-Maarja valla finantseerimistegevus on kavandatud põhimõttel, et investeeringuteks kasutatakse võimalikult toetusmeetmeid ning võetakse võimalikult vähe laenu. Omavalitsus on eelarvestrateegia perioodiks prognoosinud investeeringute teostamiseks laenu võtta. Eelarvestrateegias planeeritud võlakohustiste kasv on arvestatud lähtudes finantsdistsipliini tagamise meetmetest ning valla netovõlakooormus jääb KOFS-is sätestatud piirmääradesse. Väike-Maarja valla olemasolevad ja planeeritavad laenukohustised aasta lõpu seisuga ning likviidsete varade jäägid on esitatud tabelis 5.

	2026	2027	2028	2029	2030
Finantseerimistegevus	2 658 345	-154 100	-679 700	-702 100	-213 300
Kohustiste võtmine (+)	7 356 160	500 000	0	0	510000
Kohustiste tasumine (-)	-4 697 815	-654 100	-679 700	-702 100	-723 300
Likviidsete varade muutus (+ suurenemine, - vähenemine)	-1 114 984	-151 542	-292 755	43 989	-21 721
Likviidsete varade jääk aasta lõpuks	473 508	321 966	29 211	73 200	51 479
Võlakohustised kokku aasta lõpu seisuga	10 329 838	10 175 738	9 496 038	8 793 938	8 580 638

Tabel 5. Finantseerimistegevus ja vabade vahendite ülevaade aastatel 2026-2030

7. NETOVÕLAKOORMUS

Finantsdistsipliini tagamiseks sätestab KOFS finantsdistsipliini tagamise meetmed, milleks on kinnipidamine KOV põhitegevuse tulemi lubatavast väärtusest ja kinnipidamine netovõlakoor-

muse ülemmäärast. Netovõlakkoormus on võlakohustiste ja likviidsete varade kogusumma vahe aruandeaasta lõpu seisuga. KOFS sätestab, et netovõlakkoormus võib aruandeaasta lõpul ulatuda lõppenud aruandeaasta kuuekordse põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vaheni, kuid ei tohi ületada sama aruandeaasta põhitegevuse tulude kogusummat, ning kui nimetatud kuuekordne põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vahe on väiksem kui 60% vastava aruandeaasta põhitegevuse tuludest, võib netovõlakkoormus ulatuda kuni 60%ni vastava aruandeaasta põhitegevuse tuludest. 2020. aastal tõsteti seoses koroonaviirusest tuleneva majandusliku ebastabiilsusega ajutiselt netovõlakkoormuse lubatud määrasid 80%ni kuni aastani 2024; sealt edasi hakkab netovõlakkoormuse lubatud ülemmäär vähenema 5% võrra aastas, kuni jõuab 2028. aastal tavapärase 60%ni.

Väike-Maarja valla netovõlakkoormuse summalised näitajad on toodud alljärgnevas tabelis:

	2026	2027	2028	2029	2030
Netovõlakkoormus (eurodes)	9 856 330	9 853 772	9 466 827	8 720 738	8 529 159
Netovõlakkoormus (%)	67,40%	63,40%	57,60%	50,20%	46,60%
Netovõlakkoormuse ülemmäär (eurodes)	10 242 933	10 882 992	9 863 909	11 249 512	12 936 632
Netovõlakkoormuse individuaalne ülemmäär (%)	70,00%	70,00%	60,00%	64,70%	70,60%
Vaba netovõlakkoormus (eurodes)	386 603	1 029 219	397 082	2 528 774	4 407 473

Tabel 6. Väike-Maarja valla konsolideerimisgrupi võlakkoormus 2026-2030

KOFS näeb ette finantsdistsipliini tagamise meetmed kogu kohaliku omavalitsuse arvestusüksusele, kuhu kuuluvad lisaks kohaliku omavalitsuse üksusele ka konsolideerimisgruppi kuuluvad sõltuvad üksused. Sõltuv üksus on defineeritud kui raamatupidamise seaduse mõistes kohaliku omavalitsuse üksuse otsese või kaudse valitseva mõju all olev üksus, kes on saanud kohaliku omavalitsuse üksuselt, riigilt, muult avalik-õiguslikult juriidiliselt isikult või eelnimetatud isikute valitseva mõju all olevatelt üksustelt üle poole tuludest või kes on saanud toetust ja renditulu kohaliku omavalitsuse üksustelt ja nende valitseva mõju all olevatelt üksustelt rohkem kui 10 protsenti vastava aasta põhitegevuse tuludest.

Väike-Maarja valla arvestusüksusesse kuuluvad OÜ Pandivere Vesi ja Väike-Maarja Tervisekeskus OÜ. KOFS alusel kuulub finantsdistsipliini tagamise meetmete arvestamisel ainult konsolideerimisgruppi kuuluvad sõltuvad üksused ehk Väike-Maarja Tervisekeskus OÜ. Väike-Maarja valla konsolideeritud arvestusüksuse võlakohustised strateegia perioodi jooksul kasvavad, netovõlakkoormus suureneb ning moodustab prognoosiperioodi viimasel aastal 46,6% põhitegevuse tuludest. Maksimaalsele netovõlakkoormusele (70,6%) jääb see oluliselt alla. Perioodi lõpuks on planeeritud kogu netovõlakkoormuseks (Väike-Maarja vald + Väike-Maarja

Tervisekeskus OÜ) 8,58 miljonit eurot. Samas keskvalitsuse poolt kehtestatud kogu netovõlakooormuse maksimumiks on 12,94 miljonit eurot, mis tähendab, et vallal on lubatud lisaks eelarvestrateegias kavandatule laenukoormust maksimaalselt suurendada veel üle 4,36 miljoni euro võrra.

8. KOKKUVÕTE

Väike-Maarja valla eelarvestrateegia koostamise aluseks on valla arengukava koos tegevuskavaga. Samuti on strateegia koostamisel arvestatud valla demograafiliste arengusuundade ja majanduslike arengutega riigis.

Siiski on Väike-Maarja valla konsolideeritud majandusüksuse põhitegevuse tulude ja kulude suhe positiivne kogu eelarvestrateegia perioodil ning kasvavas trendis. Samas arvestusüksuse eelarve tulem on negatiivne, kuna vajalikud investeerimiskohustused ületavad investeerimiseks kasutada olevat põhitegevuse tulemit. Investeerimistegevusi saab finantseerida täiendava laenurahaga, kuna laenukoormuse rahuldav tase annab võimaluse kaasata vajadusel täiendavaid finantsvahendeid. Eelarvestrateegia perioodi jooksul püsib valla põhitegevuse tulem positiivne ning omavalitsusel on võimalik panustada vajalikku investeerimistegevusse.

Väike-Maarja vallale on oluline, et säiliks ka edaspidi piisavalt vaba investeerimisvõimekust, et oleks võimalus oluliste objektide renoveerimisel kaasata EL toetusmeetmete rahalisi vahendeid.

Eelarvestrateegia lisaks on arvestustabel, mis on esitatud tabelitena vastavalt rahandusministeeriumi vormile (Lisa 1).